

Slovenski dom

Štev. 130.

V Ljubljani, v četrtek, 11. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva & Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva & Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Vojno poročilo št. 740: 38.000 ton ladjevja potopljenega na Atlantskem morju

Uradno vojno poročilo št. 740 pravi:

Na različnih odsekih marmariškega bojišča so bili tudi včeraj ostri boji: sovražni protinapadi, ki jih je podpiralo oklepno orožje, so bili odbiti z občutnimi izgubami za nasprotnika, ki mu letalstvo ni dalo počitka in je stalno bombardiralo središče njegovega odpora ter obstreljevalo kolono, ki so prihajale na pomoč.

Veliko delovanje italijanskih in nemških lovcev, ki so v zmagovitih dvobojih sestrelili 17 Curtissov, 2 naši letali se nista vrnila.

Skupine bombnikov so bombardirale letališča v Miceabbi in La Veneziji; nad otokom je angleško letalstvo izgubilo 5 strojev v bitkah z osimi lovci.

Angleška letala so znova z razdrilnimi in zažigalnimi bombami napadla Taranto. Tri skupine hiš so bile podrtje. Nekaj požarov je bilo hitro omejenih in polagoma udušenih. Dosele ugotovljene žrtve znašajo 20 mrtvih in 74 ranjenih. Zadržanje prebivalstva pa je bilo zgledno.

Naše podmornice, ki delujejo v Atlantskem morju pod poveljstvom fregatnega kapitana Enzo Grossija, korvetnega kapitana Luigija Longanesi Cattania ter poročnika bojne ladje Marca Ravedana, so potopile za 38.000 ton sovražnega ladjevja, od tega je bilo za 27 tisoč ton petrolejskih ladij.

Proslave obletnice vstopa v vojno in dneva mornarice po vsej Italiji

Pozdravi in veliko darilo fašistske stranke za pomoč bojevnikom

Rim, 11. junija. s. Vse italijansko ljudstvo je včeraj s samozvestnim ponosom praznovalo drugo obletnico vojne. Strnjeno in zlito v en sam nezlomljiv sklop volje, vere in sile pod Ducejevim vodstvom je na množičnih zborih spet ponovilo svoj neupogljivi sklep, da bo žrtvovalo domovini vse do neizogibne zmage, da bo pravica dosegla zmagovalne na svetlo.

Z drugo obletnico vojne je Italija praznovala tudi IV. dan mornarice z resnimi manifestacijami, ki so se enkrat dale neposrednih, kar se da živih in zgovornih dokazov o ljubezni, samozvesti in občudovanju vrednem ponosu, s katerim italijansko ljudstvo obdaja svoje mogočno pomorsko orožje, ki vsak dan daje toliko krasnih dokazov o vne-
m, o drznosti, o plemenitosti in o preziru nevarnosti.

V pokrajinah, kjer je sedež pomorskih poveljstev, so zvezni tajniki v spremstvu zveznih ravnateljev, podpoveljnikov GIL-a, pokrajinskih predsednikov pohabljenkih in bojevnih zvez nesli pozdrav črnih srajc najvišjemu mornariškemu poveljniku v kraju. Zastopniki bojevnih organizacij, oboroženih oddelkov in skupin GIL-a so se poklonili svetliščem in spominskim ploščam na čast padlim iz mornarice.

Vojaški Dopolavoro je ta dan priredil po bolnišnicah in okrevalnica kr. mornarice igre in zabave.

V okviru teh praznovanj so voditeljice ženskih fašistskih organizacij šle po vojaških bolnišnicah in nosile darove ranjencem, fašistske obiskovalke pa so rodbinam padlih in rodbinam bojevnikov

izrekle zahvalo naroda v orožju. Na pokrajinskih sedežih Narodnega zavoda za fašistsko kulturo so tovariši, izbrani izmed pohabljenec, odlikovancev in bojevnikov z navdušeno besedo obnovljali razdobja in slavo teh dveh vojnih let. Poudarjali so soupadek obletnice vstopa v vojno z dnevom mornarice in zatrjevali, da je med cilji, za katere se Italija bori, tudi osvojitve prostega dostopa na svetovna morja. Pri vseh spominskih prireditvah so dostojno poveljevali tudi trgovsko mornarico, ki je dajala in vsak dan daje toliko dokazov o vne-
mi in o junaštvu na morjih, ko se bori za domovino in za svet.

Rim, 11. junija. s. Tajnik stranke je v spremstvu podtajnikov in glavnih podpovelj-

nikov GIL-a šel v mornariško ministrstvo, kamor je podtajniku za mornarico Riccardiju nesel pozdrav črnih srajc. Nato je v kapelico, posvečeno padlim na morju, položil lovorjev venec. Mornariški podtajnik se je zahvalil in vrnil tovariški pozdrav.

Zatem je tajnik stranke šel v vrhovno poveljstvo, kjer je eks. generalu Cavalleru izročil pet milijonov lir, ki jih daje stranka na razpolago oboroženim silam za pomoč bojevnikom. Načelnik glavnega stana je eks. Vidussoniju izrekel čustva žive hvalečnosti oboroženih sil za darilo stranke, ki priča o tesnih vezeh bratstva med črnimi srajci ter bojevniki in njihovimi rodbinami.

Duce izroča častna pohabljenka znamenja rimskim vojnim slepcem

Rim, 11. jun. s. Po spominski slovesnosti na Vittoriano je Duce šel obiskat delovni dom rimskih vojnih slepcev. Tam je med resnim vojaškim obredom ter v ganjenem ozračju fašistske vere pripel 36 hrabrim slepcem iz sedanje vojne častno pohabljenko znamenje. Dom vojnih slepcev, ki ga je l. 1931. odprl Duce sam, ima dve pletilnici, v katerih slepci, ki so jih spet privadili delu, izdelujejo tkanine in pletenine za vojsko. Tako slepci v delu dobivajo tolažbo in vrh tega še zaslužno koristijo narodu v vojni.

Včeraj je v slepečevskem domu bil velik dan in to zaradi nadvse ljubelega Ducejevega obiska ter zaradi obreda, ki ga je Mussolini tam opravil. Pred prihodom so se na obežni ploščadi zbrala vsa zastopstva vojnega plemstva pohabljenec in invalidov, rodbin padlih, odlikovancev z zlato kolajno, bojevniki združeni, fašistskih žena in liktorske mladine z zastavami. V prvi vrsti so stali slepci, ki naj bi od Duceja sprejeli častno znamenje za svoje slavne rane.

Po častni, ki drže k domu, so bila razpostavljena močna zastopstva fašistov skupine Savoia ter rimskih bojevnikov in pohabljenec. Mnogi so bili navdušeno pozdravljali, ko je prišel Duce ter pregledal častno četo vojske in GIL-a, ki sta mu izkazali časti. Ob vznemirjenosti je Duceja sprejel predsednik pohabljenke zvez Del Croix.

Poleg njega so bili tam še podtajniki oboroženih sil, načelnik glavnega stana milice in vojske, rimski guverner in zvezni tajnik ter drugi zastopniki oblasti in stranke. V spremstvu tajnika stranke in drugih je Duce šel po stopnicah med glasnimi pozdravi pohabljenih častnikov iz rimske legije, ki so visoko dvigali bodala.

V veži je Duceja sprejel predsednik zlatih kolajn, vojni slepec polkovnik Tognoni, s katerim se je Duce prijazno pogovarjal. Potem se je Duce najprej ustavil v delavnici, kjer 60 slepcev dela tkanine in pletenine. Ljubeče se je zanimal za življenje teh drznih pohabljenec. V drugem nadstropju so ga navdušeno pozdravile delovalke stkanih in spletenih predmetov. Duce se je ustavil še v mali mistični hišni kapeli, potem pa je šel na osrednjo ploščad, kjer so trobente oznanile začetek obreda. Duce se je približal spremstvu tajnika stranke prvega junaškega pohabljenca, pohnemeno podporočniku, kateremu je na prvi zataknil častno znamenje. Tajnik pohabljenke zvez je bral imena vseh 36 hrabrim pohabljenec in naznačil tudi del čela, v katerega so dobili slavne rane. Zastopane so bile vse vrste orožja. Ganjenost je dosegla višek, ko je pionir Gabrijel Eliodoro, vojni slepec z grškega bojišča, prejel plačilo za svojo žrtve, nato pa Duceja ogovoril takole:

»Duce! Govorim v imenu mladih vojnih slepcev. Samo nekaj besedi. Ko Vam izrekam dobrodoščilo v tej naši hiši na ta zgodovinski dan, obračam misel k Italiji, ki gre za Tabo, k naši domovini, naši blagoslovljeni zemlji, da bo vedela, da je za te njene sinove danes dan

sijaja, dan velike luči. Srce v pričakovanju močnejše bije, pa se le zdi, da se je ustavilo. (Dviga se hrum, utripanje raste in se razliva v navdušeno odobravanje.) In Ti si tu med nami, o Duce. Greš med nami in bereš na resnih obrazih prav tako kakor na smejočih obrazih isto drhtenje, isti življenjski utrip, ki ga znaš vlti Ti, o Duce. Označuje je vse nasičeno s Tvojo navzočnostjo in zdaj ko si pred nami, dovoli, da Ti ta vojni slepec v imenu vseh svojih tovarišev pove, da Ti sledimo danes bolj kakor včeraj in da s trdno vero pričakujemo, da boš Italiji dal njeno zmago.»

Ko je 36 slepcev dobilo častno znamenje, je Duce šel spet na oder, se obrnil k slepcem in dejal, da pomenijo znamenja, ki jih je imel čast izročiti, priznanje in posvetitev njihovega junaštva in njihove žrtve za Italijo in za zmago, pa tudi znamenje ljubezni, s katero jih obdaja narod in jih bo obdajal v slehernem trenutku njihovega življenja.

Ducejeve besede je sprejelo navdušeno odobravanje. Izmed vojnih slepcev, ki so tudi navdušeno ploskali Duceju, se je potem slovesno dvignila bojna pesem »Giarabub«, za katero je prišla himna »Vinceret«. Obe pesmi je množica spremljala z močnim glasom. S tem spevom vojne in zmage se je slovesnost končala.

Brzjavka iredentistov s Korzike Duceju

Rim, 11. jun. s. Duce je dobil naslednjo brzjavko:

»Iredentisti s Korzike Vam ob drugi obletnici vojne napovedi izražajo čustva svoje globoke vdanosti, obnavljajoč prisego zvestobe, prepričani o neizogibni zmagi. Živela italijanska Korzika! — Petru Gioacchini.«

Duce je dobil naslednjo brzjavko: »Na dan, ki poveljuje junaško gorečnost italijanske mornarice, zaposlene v boju na vseh morjih in v bitki za višjo pravičnost, dviga Italijanska pomorska zveza k Vam, o nezmotljivi pilot nove zgodovine, svoj goreči krik vere v zmago. — Predsednik Pomorske zveze admiral Romeo Bernotti.«

Vesti 11. junija

Ob priliki druge obletnice, odkar je Italija vstopila v vojno, je italijanski poslanik v Tokiju priredil sprejem, h kateremu so prišli tudi ministrski predsednik general Tojo, načelnik glavnega stana general Sugama ter mnogi drugi vojaški in diplomatski zastopniki zavezniških in prijateljskih držav.

Poročajo iz Washingtona, da je ameriška vlada zaplenila vse avtobuse, ki opravljajo medmetno službo, ter opozorila, da bo s 1. julijem ustavljena vsa prometna služba, ki je le za sport ali v zabavo. Roosevelt tudi navdušuje državljanse za nabiranje starega gumija.

List »New York Times« piše, da »neznani mož« s ceste ni pozabil, da predsednik še ni objavil končnega uspeha bitke v Koralskem morju, kakor je prej objubil. Spominja se, da se je bitka v Makassarski ožini tako slabo končala.

Iz Rima poročajo, da je uradni list objavil zakon, ki ga je potrdil ministrski svet na seji 6. junija in vsebuje posebne kazenske ukrepe za čas vojne.

Podpredsednik angleške vlade major Attlee je dejal na seji spodnje zbornice, da je zahtevala letalska vojna v Angliji dozdaj 34.675 žrtve. Od septembra l. 1939 do septembra l. 1941 je bilo 50.346 oseb pri letalskih napadih tako hudo ranjenih, da so jih morali poslati v bolnišnice.

Angleški izdatki za vojno do konca meseca maja so narasli na 10.500 milijonov funtov šterlingov. Ves državni dolg Anglije se sedaj naglo bliža dvojni višini v primeri s predvojnimi časom.

Na polnem zasedanju mednarodnega zavoda za kmetijstvo v Rimu so se kljub vojnim oviram zbrali zastopniki 19 držav in sicer: Italije, Nemčije, Madžarske, Bolgarije, Danske, Portugalske, Švice, Japonske, Španije, Turčije, Irske, Finske, Argentine, Čile, Kolumbije, Irana, Paragvaya, Rumunije in Slovaške. Delo je bilo uspešno.

Turška vlada je spet dovolila stare obroke kruha, hkratu pa je prepovedala uvoz in uporabo luksuznih predmetov, me dkatere spadajo tudi ženske svilene nogavice.

Nemške izjave ob drugi obletnici italijanskega vstopa v vojno

»Italijanske bitke so tudi nemške bitke, italijanska politika je tudi nemška politika«

Berlin, 11. junija. s. Ob drugi obletnici vstopa Italije v vojno je pooblaščen minister Schmidt dal na včerajšnjem sestanku tujih častnikov kratke, a pomembne izjave. »Mnogo govoriti — je dejal načelnik tiskovnega urada v zunanjem ministertvu — zbi se reklo profanirati zvezo. Zadoosti je, če povemo, da si danes nihče več na svetu ne upa dvomiti o popolni in nerazdružljivi vzajemnosti, ki veže oba naroda Osi. Veliko prijateljstvo, ki je v evropski politični zgodovini kaj redko, združuje oba voditelja in na tem njunem prijateljstvu temelji tudi prijateljstvo obeh narodov, prijateljstvo, ki je dovelo do nepostopljivih vezi, do skupnosti neizčrpljivih načrtov in dejanj, okrog katerih so

se zbrali razni evropski narodi. V prijateljstvu med Italijo in Nemčijo ni stvari, ki bi si nasprotovale in ne bi bile v skladu s koristmi obeh držav. Italijanski narod prav tako kakor nemški ve, da gre v tej vojni za njegov obstoj. Ve tudi, da se bo vojna končala z zmago Osi. Vojaško, gospodarsko in politično sodelovanje je tako zapuno in tesno, da je treba govoriti o pravem zlitju. Zato ni mogoče naglašati enega ali drugega, ali posebnih vojaških zaslug enega ali drugega naroda, kajti italijanske bitke so tudi nemške bitke. Italijanska politika je tudi nemška politika. To potrjuje dejstvo, da se italijanski vojaški bore ob strani nemških in narobe.

Nemški naskok na Sebastopol se nadaljuje

Hudi boji za to najsilnejšo trdnjavo na svetu. Srdite bitke tudi v Afriki

Hitlerjev glavni stan, 11. junija. Nemško vrhovno poveljstvo pravi v svojem včerajšnjem vojnem poročilu:

Po srditih bojih so nemške čete ob podpori letalstva osvojile še nekaj utrdb pred Sebastopolom.

V krajevnih bojih jugovzhodno od Ilmenskega jezera je bilo od 3. do 6. junija uničenih 483 utrjenih sovražnih postojank.

Na bojišču pri Volhovu so strnjeni sovražni napadi na neko mostišče spodleteli spričo junaškega vedenja posadke. V hudih bojih je bilo v dneh 8. in 9. junija uničenih 24 oklepnih voz.

V Severni Afriki so včeraj divjali hudi boji. Angleški protinapadi so bili krvavo odbiti.

V pretekli noči so nemška letala s težkimi bombami napadla pristaniški predel v Great Yarmouthu.

V ameriških vodah so nemške podmornice potopile 8 trgovskih ladij s skupno 41.000 tonami ter

neko spremljevalno ladjo in s torpedi poškodovale neko veliko trgovsko ladjo.

Ob kanadski obali sta bili dve ribiški ladji potopljene s topovskimi streli.

Berlin, 11. junija. s. Kakor pravi včerajšnje vojno poročilo, so nemške čete na odseku pri Sebastopolu spet napredovale. V pristojnih vojaških krogih tudi danes poudarjajo, da so boji zelo trdi, kar razlaga molk nemškega vrhovnega poveljstva glede razvoja in trajanja bitke. Sebastopol je ena najsilnejših trdnjav na svetu. Res je sicer, da tesni prostor ne dovoljuje Sovjetom, da bi se na debelo posluževali svojih letališč, tako da ima nemško letalstvo to večjo silo od boljševikov, vendar pa so Sovjetom na razpolago naravne utrdbe, ki se dajo primerjati le z onimi v Gibraltarju. Vae je ukopano v skali, kar otežuje naloge letalstva in težkega topništva. Vrh tega so boljševiki pozimi imeli dovolj časa, da so postojanke še bolj utrdili ter nagrmadili mnogo orožja in streliva. Zato je boj zelo težaven ter bo lahko še dalje trajal.

Japonski pomorski napad na Aleutsko in Havajsko otočje

V bitki pri havajskem otoku Midwayu so Amerikanci izgubili dve letalonosilki, Japonci eno — ena in ena križarka pa sta bili poškodovani

Tokio, 11. junija. s. Cesarski glavni stan objavlja, da so japonske pomorske sile v tesnem sodelovanju z oddelki suhozemske vojske 7. junija zasedle več sovražnih postojank na Aleutih. (Otočje, ki se razteza med Aljasko in severnim koncem Sibirije). Boji so še v teku.

Tokio, 11. junija s. Cesarski glavni stan objavlja, da sta bili v pomorski bitki pri otoku Midway potopljeni dve severnoameriški letalonosilki, ki pripadata razredoma »Enterprise« in »Hornet«. Poleg tega je bilo sestreljenih še 120 sovražnih letal in na otoku Midway so bili uničeni važni vojaški cilji.

Pri Dutch Harbourju je bila potopljena neka sovražna prevozna ladja in uničeni so bili hangarji, kakor tudi zaloge tekočega goriva.

Japonske izgube pa so naslednje: ena letalonosilka potopljena, neka druga letalonosilka in neka križarka sta bili hudo poškodovani, 37 letal pa se ni vrnilo v oporišča.

Tokio, 11. junija. s. Japonska admiral Mansu-
nava in Sanami sta pohvalila strategijo, ki jo uporablja japonska vojna mornarica, ko je na-

padla Aleutske otoke ter oporišča na Midwayu, preden bi nasprotnik mogel uporabljati ta oporišča za letalske napade na japonsko severno ozemlje. Strkovnjaka sta povedala, da imajo zdaj samo eno ali dve letalonosilki, kar Amerikance ovira, da bi delali letalske napade na Japonsko.

Zakon o omejitvi vojnih dobičkov v Turčiji

Ankara, 11. jun. s. Zbornična skupina turške ljudske stranke je pred časom imenovala komisijo za preučevanje zakonskega načrta glede prevelikih vojnih dobičkov. Ker je ta načrt zdaj pripravljen, ga bodo v kratkem predložili zbornici v potrdilo.

Danski komunisti pred sodiščem

Kopenhagen, 11. jun. s. Sodišče v Kopenhagenu je obsodilo na različne zaporne kazni skupino komunistov, ki so delili prevratne letake,

Državno nadzorstvo nad uvozom v Ameriko

Buenos Aires, 11. junija s. Od 10. junija dalje bo ves uvoz v Združene države postavljen pod državno nadzorstvo. Ta ukrep so uveljavili, da bi pri uvozu dali prednost izdelkom, ki so važni za vojno in za te izdelke dali na razpolago večino razpoložljivega ladijskega prostora tudi na tujih parnikih. Ameriški uvozniki bodo torej vezani na uvozno dovoljenja, ki jih bodo oblasti izdajale samo tedaj, če bodo blago, katero mislijo uvoziti, smatrali za koristno z ozirom na vojno.

Dve smrtni obsodbi v Münchenu

München, 11. jun. s. Posebno sodišče v Münchenu je obsodilo na smrt nekega Jožefa Pohla ter si prilastčujejo razne vrednostne predmete iz zatamniti ter na postaji v Münchenu pokradla nekaj kovčegov. Na smrt je bil obsojen tudi Poljak Edward Wojczyk, ker je trikrat poskušal posiliti nemške žene.

Madžarski ministrski svet pod vodstvom de

Kallayevim je imel dolgo sejo. Ministrski predsednik in zunanji minister je dolgo poročal o svojem obisku v Hitlerjevem glavnem stanu.

Snoči se je pripeljal v Milano načelnik tiskovnega urada pri madžarskem ministrskem predsedništvu in zunanjem ministertvu Ulleim Revicksy, da bi vodil italijansko-madžarsko prosvetno slovesnost, ki jo prireja zavod za visoko omiko v Milano.

Novo žalostno dejanje komunističnega nasilja

Bomba vržena pri belem dnevu in restavraciji

Ljubljana, 11. junija.
Včeraj ob 13.30 je bila v italijansko restavracijo na Gosposvetski cesti vržena skozi okno v obednico bomba. Bomba je pri eksploziji ranila pet oseb, med njimi gđ. Rea Ariello, pokrajinsko tajačo kmetički gospodinj tako hudo, da ni mogla ostati pri življenju. Takoj so jo prepeljali v bolnišnico, a je pomoči umrla. Drugi ranjenci so: odvetnik Baraldi Bruno, trgovec Zandonati Carlo, častnik GILL-a Villani Francesco ter poslovodki-

nja restavracije Colombo Erminia.
Komaj po tednu dni preseljena od divjaškega umora Nicola Zila so se prevaralniki zdaj omadeževali z novo krogjo ter sprostiti svojo nizkotožno živinsko sovraštvo proti nedolžni ženski, ki se je komaj vrnila s tolažilnega obiska pri hrabrih vojakih v vojaški bolnišnici.
To novo nasilniško dejanje je z gnusom nepolno fašistične kroge in meščanstvo, ki enodušno obsoja divjaške načine teh podlih zased.

Dobrepolje – njegove lepote in dobrote

Krepak rod biva tod, poln združnega duha. Tu je najstarejša kmetijska zadruga na Dolenjskem

Dobrepolje, 11. jun.
Ze iz vlaka, ki hiti v dobrepoljsko kotlino, imaš nekaj trenutkov lep pogled, kjer je farna cerkev in sedež župnije. Takoj dobiš vtis, da mora biti tu verno ljudstvo, saj vidiš stolpe mnogih cerkvic, ki so vse podružnice videmske fars. Nekatere so oddaljene od farne cerkve komaj četrt ure in še manj. Najbolj znana je podružnična cerkev sv. Antona, ki je zelo obiskovana božja pot in kjer so tudi veliki sejmi.
Sv. Anton domuje na lepi, prisojni vzpetini, obdan s košatimi lipami in obdjem ter je nekakšna čuvarka dobrepoljske in struške doline, ker se šele tukaj lahko razgledaš po dolini. Cerkev je zelo prostorna in naslikano poslikana (Suhel), posebno nazorno je naslikan prizor iz turških časov: vas Cesta je vsa v plamenih, prebivalstvo pa se je zateklo v cerkev sv. Antona. Sedanja cerkev je nekoliko višje. Lipe niso okoli samo v okras, temveč so po ljudskem ustnem izročilu neke vrste predmeti za vedeževanje: Pravijo, da se mora dekle, ki hoče zvedeti, če se bo še isto leto poročilo, zaleteti z glavo v lipo s tako silo, da se zamaje vrh in odpade nekaj lista. Toda danes že vsaka rada kroti svojo radovednost, ko zagleda mogočnega lipo, in blagurje dekleta, ki so še živela v dobrih starih časih, ko so bile lipo še mlade in so jih lahko stresale.
Vasi se zbirajo okrog Vidma kakor piščanci okrog kolkje; tu pa tam sili kak predrznež že čisto v hrib in gozd. Imena imajo sorodna kot ljudje, tako na primer: Podgora, Podgorica, Podpeč, t. d. Popolnoma zgubljen piščanec je vas Hočevje z lepo cerkvico, ki je skoraj bližja Krki kot Vidmu, pa jo menda privlači neka slovejša cesta in višje ležeča dolina. Drug izgubljenec je vas (boljše vasi) Vodice; komaj štiri gošpodnje šteje, popolnoma obdana od gozdov – v kraljestvu škrota visoko domuje kot biva pristava čušperškega gradu, katerega razvaline še pričajo o izidu borbe med kmetom in graščakom. Gotovo je ta pristava nastala zaradi močnih izvirov, ki so tukaj redki, zlasti v taki višini.

Dobrepolje je le ime doline, in sicer prvega dela doline, ki se naprej imenuje Struge, s katerimi pa je v zvezi po dobri cesti in po upravi, ker spada tudi struška dolina pod občino Videm. Ime Dobrepolje najbrže ne izvira od dobrega polja. Res, lepo obdelane njive in urejene travnike opaziš takoj, ko prideš z železniške postaje kar v sredo polja, ni pa morda znano, koliko znoj in koliko žuljev je pretrpel Dobrepolčan, preden je to polje uredil, da mu je začelo roditi. Izruval je grmičevje, razbijal skalovje, zravnaval zemljo, jo očisteval kamenja, potem pa je moral gnojiti. Koliko poplav je doživel, da ne omenjamo vremenskih katastrof, toče in suše. Vsa kotlina do Strug je izgledala kot jezero. Požiralniki so bili premajhni in še ti so se zamašili z ostanke rodovitne zemlje, ki jo je ustvaril pridni Dobrepolčan z znojem.

Tudi s podnebjem se ta dolina ne more po-
našati, ker je odprta proti severu in severoz-
padu. Sosednja Krka ima že precej milejše po-
nebeje. Tam že prav lepo uspeva ajda in pšenica,
dočim sta v Dobrepolju pšenica in ajda luksu-
s in siva tvegana kot tombola. Posebno letos so
moral spomladati preorati ne samo pšenico, am-
pak tudi mnogo rži, in zopet sejati jari jetmen
ter koruzo.

Bolj je dolina obdarjena z lesom, ki je ob
slabih letinah rešil že mnogo družin lakote in
bobna.

Tako so si prav za prav morali vso dobroto
Dobrepolja domačini s krvavimi žulji služiti, da
se prežive in da lahko uživajo njegove lepote.

So pa Dobrepolčani tudi napredni na gospo-
darskem in prosvetnem polju. Imajo najstarejšo
kmetijsko zadrugo na Dolenjskem, hranilnico,
dobro ospevajočo živinorejsko zadrugo in še sa-
dajarsko društvo. Razen teh zadrug še zelo dobro
uspevajo vaški gospodarski odbori, ki skrbijo za
skupno orodje in stroje, predvsem kmetijske, ka-
tere plačujejo iz dohodkov skupne vaskne imovine.
V Vidmu imajo n. pr. (takih krajev na deželi je
malo) skupno vasko žago cirkularno na bencin-
ski, sedaj na električni pogon, katere se lahko
poslužujejo vsi vasičani le proti poravnavi reži-
jskih stroškov. V nekaterih vaseh imajo skupne
pluge in sejalnike. Večina gospodarjev ima

moderne cementne karpice in mnogi vzorno ure-
jene gnojniške jame. V vsej dolini je namreč ob-
čutno pomanjkanje izvirov in je nujno potreben
vodovod, ki je že precej časa v načrtu.

Rad se množi in odvisev pripravek je mo-
ral oditi vedno na tuje – Saj je malokje
po domovini toliko rojakov poskušalo srečo v tu-
jem svetu kot iz dobrepoljskega kraja. Dobiš
»Amerikance«, »Kanadčane« in celo »Avstralce«
in tudi »Azijce« ne manjka. Bili so zaposleni v
raznih strokah, predvsem v gozdarstvu, poljedel-
stvu, pa tudi v težki industriji ter celo kot pa-
stirji na pustih prerijah. V zimskih večerih ni
prijetnejšega kot za toplo pečjo poslušati zgodbe
teh delavcev iz skoraj vsega sveta, ki so se kljub
vsem dobitom tuje vrtili domov, v rojstni kraj,
živet s skromnimi prihranki. Mnogi so pri-
šli domov le umreti, ker so pustili v tujini ne
samo svoje mladostne moči, ampak tudi svoje
zdravje, toda želeli so le eno, – da v zemlji
domači jim truplo leži.

Tako imajo naši Dobrepolčani nekaj sorod-
nega z Ribničani, pa ne samo glede narečja in
šegavosti, ampak tudi glede suhe robe. Pozimi
radi delajo zobotrebce, seveda siromakejši, in
jih pridno nosijo v zadrugo. Vsa lesena orodja
in posodo izdelajo doma, seveda večino le za
domačo uporabo, kakor bi se bali tkevatati z
Ribničani. V Vidmu je v Društvenem domu tudi
moderno urejena tovarna za lesene izdelke igrač,
cokl in šahovskih figur, ki so po izdelavi na-
ravnost odlične.

Govorica je mehka in srce dobro, saj kdor
sam mnogo pretrpi, zna sam s trpinom najbolj
sočustvovati in mu tudi pomagati. Posebno lepo
zvene v ušesih besede: miže, tije, sije (moje,
tvoje, svoje). Frstna imena imajo celo amerikan-
ska kot Jan, Krenk, Meri itd. Se pač pozna tu-
jina. O njihovi dobrosrčnosti pa priča Zdravstve-
ni dom v Ponikvah, ki je v glavnem delo dobre-
poljskih faranov.

Rezultati tekem ljubljanske šolske mladine

Na tekmah je nastopilo okrog 2000 športne mladine

Ljubljana, 11. junija.
Na tekmah pri natečaju telesne vzgoje izbranih
vst učencev in učenk ljubljanskih šol na stadionu
je nastopilo okrog 2000 mladine, med temi 25 sku-
pin iz ljubških, 20 iz srednjih in meščanskih. 15
pa iz višjih razredov srednjih šol. Tekmami so pri-
soščevali poleg učiteljskega tudi Poveljnik in Zvez-
ni Podpoveljnik ter Kr. šolski Komisar.

Predstavniki posameznih zavodov so dosegli
naslednje rezultate:

Ljudske šole – moške skupine.
1. Ljudska šola Marijanišče, vodja skupi-
ne Hribar Ivan, 128,5 točk; 2. I. deška ljudska
šola, Zupančič Franc, 128; 3. Ljudska šola Ma-
rijanišče, Urek Stanko, 126,5; 4. praktična mest-
na šola, Znidarič Janez, 126,5; 5. III. deška ljud-
ska šola, Levstek Igor, 126,5; 6. II. deška ljud-
ska šola, Pavlin Janez, 124,5; 7. II. mešana
ljudska šola, Horvat Bojan, 124,5; 8. IV. deška
ljudska šola, Bems Fedor, 124,5; 9. II. deška
ljudska šola, Silinovec Avgust, 123,5; 10. III.
deška ljudska šola, Ozim Igor, 122,5; 11. IV.
deška ljudska šola, Komat Vinko, 122,5; 12. I.
deška ljudska šola, Ljubič Demetri, 122; 13.
III. mešana ljudska šola, Tršek Zvonko, 122;
14. V. deška ljudska šola, Hlebec Milan, 117;
15. IV. mešana ljudska šola, Kralj Bogo, 116;
16. V. deška ljudska šola, Borštnar Božidar,
115; 17. II. mešana ljudska šola, Jerše Ladislav,
114,5; 18. VI. mešana ljudska šola, Gaspari
Edvard 114.

Ljudske šole – ženske skupine.
1. II. deška ljudska šola, voditeljica sku-
pine Pavlič Lea, 129,5 točk; 2. Ljudska šola
»Lichtenthurn«, Jemec Marija 129; 3. Ljudska
šola »Lichtenthurn«, Planinc Anica, 129; 4. III.
mešana ljudska šola, Grabnar Ivana, 127; 5. II.
deška ljudska šola, Pahor Marta, 126,5; 6.
II. mešana ljudska šola, Lukan Marija, 125,5;
7. uršulinska ljudska šola, Rus Sonja, 123; 8.
I. deška ljudska šola, Golobič Marija, 122,5;
9. I. deška ljudska šola, Karnovsek Darija,

Procesija z lilijami

Ljubljana, 11. junija.

V soboto bodo obhajali v frančiškanski cer-
kvi praznik čudodelnika sv. Antona Padovan-
skega, priprošnjaka v vseh zadevah. V cerkvi
imajo starodavno navado, da blagoslovljajo li-
lije temu priprošnjaku na čast. Ta slovesnost bo
v soboto ob 6. zvečer s kratkim govorom o
sv. Antonu, nato blagoslov lilij. Po blagoslovitvi
bo po cerkvi procesija mladine z lilijami. Med
procesijo bodo peli slavospev v čast sv. Antonu
»Ako iščeš čudežev«. Pri slovesnostih bo pel
moški zbor Frančiškovi križarjev. Pobožnost
se bo zaključila z litanijami in blagoslovom,
nato pa bodo razdelili med vernike liljske cve-
tove, da jih nesejo na domove.

Posek zemljiških pasov ob cestah in železnicah

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino
odreja:

Čl. 1. Obveznost poseka, odredjena z naredbo
z dne 8. maja 1942-XX št. 87, se razširja nadalje
na sledeče pasove:

Vzdolž železnice Logatec–Ljubljana: na obeh
straneh razdela med Stampetovim viaduktom in
km 590,500.

Vzdolž ceste Logatec–Laze: na obeh stran-
neh cele proge.

Vzdolž ceste Logatec–Rovte: na obeh stran-
neh cele proge.

Vzdolž ceste Kalce–Hotedrška: na obeh stran-
neh cele proge.

Vzdolž železnice Trebnje–Mirna–Krmelj: na
obeh straneh cele proge.

Vzdolž ceste Trebnje–Mirna–Mokronog–Kr-
melj: na obeh straneh cele proge.

Vzdolž ceste Novo mesto–Uršna sela–Semič
–Crmelj–Gričlje: na obeh straneh cele proge.

Vzdolž ceste Novo mesto–Straža–Soteska: na
obeh straneh cele proge.

Vzdolž ceste Črnomelj–Gradac–Metlika–Bo-
žakovo: na obeh straneh cele proge.

Vzdolž ceste Črnomelj–Tanča gora–Vinica:
na obeh straneh cele proge.

Vzdolž ceste Črnomelj–Tribučje: na obeh stran-
neh cele proge.

Vzdolž ceste Črnomelj–Dobličje: na obeh stran-
neh cele proge.

Vzdolž železnice Ljubljana–Metlika: na obeh
straneh razdela med postajama Višnja gora in
Mirna peč.

Čl. 2. Za posek pasov iz prednjega člena ve-
ljuje nespremenjeno določbe, za kršitelje le-teh
pa kazni iz naredbe z dne 8. maja 1942-XX št. 87.

Čl. 3. Ta naredba stopi v veljavo na dan ob-
jave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Cerkev sv. Jožefa dobi nov kip svojega patrona

Ljubljana, 11. junija.

Cerkev sv. Jožefa se te dni pripravlja na po-
membni dan, ko bo dobil glavni oltar nov kip
sv. Jožefa, krasno umetniško dovršeno delo našega
umetnika g. Pengova. Kip je visok čez 2 metra in
je eno najodličnejših Pengovih umetniških del v
zadnjem času. V delo je dal umetnik vso svojo
ustvarjalno umetniško dušo, zato pa je kip tako
lep, da bo tej cerkvi res v okras in ponos. Kipar
je posvetil vso pozornost zlasti slogu zlate bar-
ve varuhovega plašča z notranjim belim oblakom,
ki daje kipu še posebno lep obraz. Prav tako umet-
niško dovršeno je izdelan Jezusov kipec.

Blagoslovitev novega kipa bo v nedeljo 14. ju-
nija. Ob tričetrt na osem bo slovesen prihod gospo-
da škofa, nato blagoslov kipa, škofova pridiga,
pontifikalna sveta maša, na koncu pa slovesen pa-
pežev blagoslov. Ob 5 popoldne bo slavnostni govor
preč. g. Valerijana Učaka, priorja križarskega re-
da, nato pa procesija z Najsvetejšim, ki jo bo vodil
prevzvišeni g. škof.

Jutri, v petek, bo v cerkvi sv. Jožefa nova sve-
ta maša. Daroval jo bo ob 8 zjutraj o. Viavre Ma-
rek iz kongregacije Tolažnikov Srca Jezusovega.
Novomašni govor bo imel o. Florijan Ramšak.

Novice iz Države

70 milijonov za regulacije rek. V pokrajini
okrog Milana je vodna mreža najbolj razporejena.
Veliko številnih rek, ki se stekajo v Pad, in
bližnja številnih industrijskih podjetij narekujeja
čim smotnejšo in obsežnejšo izrabo vodnih pro-
metnih poti. Po eni strani se s tem razbremeni že-
leznica, po drugi strani pa je prevažanje blaga po
rekah mnogo ceneje in prikladnejše. Pokrajinski
svet za izrabo vodnih poti v milanski pokrajini je
potrdil obsežne načrte za poglobitev in ureditev
rečnega toka štirih rek. Odobril je v ta namen 70
milijonov lir, ki jih bodo porabili postopno. Pol
tega denarja bo dala pokrajina sama, ostalo pa dr-
žava. S pripravljalnimi deli bodo začeli takoj, na-
črti pa bodo izvršeni šele v nekaj letih.

Cene zgodnjemu krompirju. V toplejših itali-
janskih krajih bodo v kratkem začeli izkopavati
zgodnji krompir in ga izvažati v druge pokrajine.
Korporacijsko ministertvo je določilo za ta krom-
pir posebne cene in sicer: Stot odličnega krompirja,
ki je zdrav in sposoben za prevoz, bo veljal v
ekladšču pridelovalca 150 Mr. Nekoliko slabši
krompir se bo pa smel prodajati po največ 135 lir
za stot. Prevozne in druge stroške bo moral k
tej osnovni ceni prišteti tisti, ki bo krompir naro-
čil. Navedene cene stopijo v veljavo s 15. junijem.

Osel pokazal sled za tatoma. Na svojem večer-
nem službenem obhodu so rimski karabinjerji za-
gledali oseba, ki je vlekla voz, poln eena. Zakli-
cali so vozniku, naj se ustavi, toda tisti hip so z
voza skočili trije ljudje in pobegnili. Karabinjerji
so osla takoj ustavili in pregledali voz. Pod se-
nom je bilo več avtomobilskih koles, ukradenih iz
garaje nekega bližnjega gošta. Ker tatov niso
mogli takoj dobiti, so karabinjerji voz obrnili.
Osel je mirno korakal proti svojemu hlevu. Kjer
se je ustavil, tam so tatovi našli. Bil je znan
zbiralec starih predmetov. Mož je najprej srdito
prekled svojega zvestega, pa izdajalskega osla, po-
tem pa je tatvino priznal.

Imeli so ga za mrtvega, mož pa je ležal v bol-
nišnici. Pred nekajnim mesecem je časopisje ob-
javilo, da je v reki Isonzo pri Goriziji utonil neki
moški. Njegovo truplo so potegnili iz vode, pre-
poznati pa ga niso mogli. Dober teden po pokopu
se je na gorizijski policiji oglasila neka mati s
hčerko in zatrjevala, da utegne biti neznanji utop-
ljenec njen mož, ki je izginil od doma in se ni več
vrnil. Ko so ji pokazali sliko ponesrečenca, sta
obe izjavili, da je tisto Franc Suligoj iz Fiume,
njun pogrešan mož oče. Ko so pa na
policiji pogledali tudi v kartoteko pretnih odtisov,
so dobili odtise na ime Franc Suligoj, kajti ta mož
je imel nekajkrat opravka s policijo zaradi na-
vadnih prestopkov. Toda pretni odtisi se niso skl-
dali. Jasnje je bilo, da utopjenec ni Suligoj. In res
je policija kmalu iztaknila, da se je Suligoj
tedaj nahajal v bolnišnici. V Goriziji se je bil malo
pobil, potem pa se zatekel v bolnišnico, ne da bi
domače o tem obvestil.

V treh vrstah...

Hrvatski delavci so pred dnevi položili ve-
nec na grob hrvatskih velikanoov Zrinjskih in
Frankopanov v Dunajskem Novem mestu.

Pred dnevi je umrl tudi znani celjski obrt-
nik Bratomil Rebek. Vsi, ki ga poznajo, ga
bodo ohranili v častnem spominu! Svojem naše
sožalje!

akademija, Kurandič Ahmed, 86,5; 7. III. real-
na gimnazija, Andrejak Anton, 78.

Višje srednje šole – ženske skupine.

1. mestna gimnazija, Košenina Alojzija,
128; 2. II. ženska realna gimnazija, Šiška Ma-
rija, 104; 3. trgovska akademija, 100; 4. I. žen-
ska realna gimnazija, Lavrenčič Marija, 66.

E. Wallace

RDEČI KROG

ROMAN

Samo za trenutek je bila Talija v zadregi, potem pa se je za-
smejala.

»No, veste, miss Macroy,« je odvrnila razvlečeno, »ko se spom-
nim ubogega Barneta, ki tiči v ječi Brixton Jaila, ne morem dru-
gače, kakor da poduham kaj takega in pri tem nanj pozabim.«

Milly je vrgla steklenico z jezo na mizo in se namrdnila.
»Prav hudobni ste, Talija Drummondova. Tudi vam se lahko
zgodí, da vas bodo v enem izmed prihodnjih dni zbudili ob osmih
in vas vprašali, če imate kakšno sporočilo za svoje prijatelje.«

»In jaz bom odgovorila,« je odgovorila Talija hladno, »pokop-
ljite me zraven znamenitega tatu Flusha Barneta.«

Miss Milly Macroy ni mogla najti primerne odgovora vse do
Marylebone Rода. Tedaj se ji je posvetilo, da je bilo vse njeno
govorjenje zaman in da ni na vse zadnje Talija Drummondova med
pogovorom prav nič obljubila.

27. poglavje.

Mr. Parrova mati.

Jack Beardmore je zvedel o Brabazonovi aretaciji. Šel je na-
ravnost na glavni policijski stan s namenom, da obišče Mr. Parra.
Tam je zvedel, da je ta odlični gentleman že odšel domov.

»Če gre za kakšno važno stvar, gospod Beardmore,« je dejal
policijski uradnik, ki je bil tedaj v službi, »ga boste našli doma v
njegovi hiši v Stamford Avenue.«

Razen njegovega posvem naravnega zanimanja za Rdeči krog
in vsega, kar je bilo z njim v zvezi, ni imel Jack nobene posebne

želje, da bi videl inspektorja. Razen tega mu je še Derrich Yale
telefoniral in povedal vse, kar je bilo znano ali vse, kar se je
smelo povedati.

»Parr je mnenja, da bi utegnili doživeti ta aretacija zelo važen
razvoj,« je dejal Yale. »Ne, nisem videl Brabazona, toda jutri zju-
traj bom spremljal Parra, ko ga bo obiskal.«

Toda tudi z Yaleom ni mogel računati ta večer, kajti namignil
mu je, da namerava iti zvečer z družbo v gledališče. Jack se je
napotil proti svojemu domu. Jack je odposlal svoj avtomobil, ker
se je želel malo sprehoditi in razgibati ude. Po je pešahal skozi
mračni park, ubral je to pot, ker je bila krajša, je premišljeval,
kakšne vrste domačega življenja naj bi neki imel tak mož kot je bil
Parr. Inspektor ni namreč nikdar govoril o svoji družini. Njegov
način življenja, izven policijskega glavnega stana, je bil skoraj to-
likšna skrivnost kot tista, katero si je prizadeval, da bi jo razkril.

Kje naj bi bila Stamford Avenue, si je mislil Jack. Dospel je
do samotnega kraja v parku, ko se mu je zazdelo, da sliši za seboj
korake. Obrnil se je. Jack ni bil plašne narave in v navadnih raz-
merah ga šum človeka, ki bi hodil za njim, ne bi zanimal toliko,
da bi se zaradi tega obrnil. Tu se je steza vila mimo gostega ro-
dodendronovega grma. Daleč naokrog ni bilo videti žive duše. Jack
je nadaljeval pot s pospešenimi koraki. Ni več slišal nobenih ko-
rakov, toda ko se je oziral okrog sebe, se mu je zdelo, da vidi
moža, ki je hodil po travi ob stezi. Ko se je Jack ustavil, se je
ustavil tudi neznanec. Bil je v dvomih, kaj naj stori. Če ustavi
moža, se lahko zgodi, da se kar na lepem znajde v težkem položaju;
kajti nikjer ni zapisano, da ne bi smel pošten meščan hoditi ponoči
po parku, pa tudi nikjer ni rečeno, zakaj ne bi smel vsepovsod
hoditi za njim, seveda v primerani razdalji.

V tem trenutku pa je opazil pred seboj neko počasi se spre-
hajajočo postavo in zaslišal enakomerno hojo. Čisto prepričan je
bil, da je to stražnik na nočnem obhodu.

V svoje presenečenje se je čutil olajšanega. In ko je spet po-
gledal okrog sebe, je postava, ki mu je sledila, izginila. Skušal si

je obnoviti občutke. Kdor koli je bil njegov zasledovalec, je bil
človek majhne postave. Jack je v začetku mislil, da je bil kak
dečko. Morda pa je bil tudi prosjak, ki je prošil po parku in ki si
je skušal zbrati toliko poguma, da bi se mu približal in ga prošil
za toliko denarja, da bi mu zadostoval za prenočišče. Čeprav se
mu je zdelo smešno, si je moral priznati, da je bil čisto zadovoljen,
da je prišel iz parka in stopil v dobro razsvetljeno ulico. To je
bilo pač dejstvo, ki se ni dalo zanikati. Jack je stopil k policaju
in ga o nečem spraševal.

»Stamford Avenue, gospod? Tale avto, ki stoji na oni strani
ceste, vas bo privedel tja. Če vzamete rajši taksi, pa boste prišli
na cilj že v desetih minutah.«

Jack je nekaj časa okleval, preden je poklical taksi. Mr. Parr
bi mu po pravici lahko zameril in ga smatral za vsiljiveca, da je
prišel nepovabljen v njegov dom, in po pravici povedano, tudi ni
imel nobenega izgovora za to. Toda kar nenadoma se je odločil in
poklical avtoizvoška. Ko je stal pred vrati Mr. Parrove hišice, se
ga je znova polotil dvom in negotovost.

Sam Parr mu je odprl vrata.
Njegov, že po naravi neizraziti obraz, je bil tak kot vedno.
Parr ni pokazal niti začudenja niti dolgočasje zaradi prihoda svo-
jega poznega obiskovalca.

»Kar vstopite, mr. Beardmore,« je dejal. »Pravkar sem prišel
domov in sem pri večerji. Domnevam, da je preteklo že precej
časa, odkar ste vi večerjali.«

»Ne prekinjajte svoje večerje zaradi mene, mr. Parr. Zvedel
sem namreč, da ste aretirali Brabazona, pa sem mislil, da bi stopil
k vam vprašat, kako je bilo s to rečjo.«

Ko je inspektor spremljal Jacka v jedilnico, se je na pol poti
nenadoma ustavil.

»Moj Bog,« je dejal.

Jack si nikakor ni mogel pojasniti, zakaj se je bil Parr tako
prestrašil.

»Ali ne bi počakali tu?«

Tri leta naše Glasbene akademije

Ljubljanci so poslušali prvo opero že l. 1660, deset let pred Parižani

Ljubljana, 10. junija.

Te dni se vršijo na Glasbeni akademiji in Srednji glasbeni šoli letni izpiti; trem internim produkcijam bo sledila še sklepna javna produkcija, ki bo zaključila tretje šolsko leto Glasbene akademije. Ob tej priliki ne bo odveč, če osvežimo nekaj malo znanih podatkov o nastanku tega najvišjega glasbenega zavoda v Ljubljani.

Znano je, da naše slovensko ljudstvo predrado prepeva bodisi ob važnih življenjskih dogodkih kot so rojstvo, poroka, smrt, bodisi pri svojem delu na svoji zemlji ob košnji, žetvi, trgatvi... To veselje do petja in prepevanja pa podpira predvsem velika pevška nadarjenost Slovencev, saj pravi šala, da so »trije Slovenci že pevski zbor«. Zaradi tega ni čudno, če imajo naši kraji z Ljubljano na čelu zelo staro glasbeno tradicijo že od 16. stoletja. V tem stoletju so ustanovili celo vrsto šol z obveznim glasbenim poukom, na katerih so poučevali razni učitelji. Tudi prvi slavni pevci iz naših krajev so že šli v tujino, kakor Andrej Legat, Globokar Janez (oba na Dunaj), Kovač Ivan in Ogljar Mihael. V 16. stoletju sta se oglasila naša prva slovenska skladatelja Jurij pl. Sladkovič ter Ribničan Jakob Petelin-Gallus (1550—1591). Leta 1660. so Ljubljanci poslušali italijansko operno predstavo, deset let pred Parižani! Leta 1702. je bila v Ljubljani ustanovljena Filharmonična družba, komaj leto dni za prvim najstarejšim glasbenim društvom v Evropi. Ljubljana je torej tedaj imela drugo najstarejše glasbeno društvo med vsemi evropskimi mesti.

Prva javna in izrazito glasbena šola je bila ustanovljena z dekretom leta 1815, dočim je Filharmonična družba odprla svojo glasbeno šolo leta 1821. To šolo je vodil skladatelj Gasper Masšek.

V dobi taborov in ustanavljanja čitalnic so naši predniki ustanovili Glasbeno matico 1872, a 1882 so odprli še javno glasbeno šolo. Oba jubileja, 70letnica Glasbene matice ter 60letnice njene glasbene šole, smo letos skromno, toda zato tem bolj iskreno proslavili.

Za nas je Glasbena matica tem važnejša in pomembnejša, saj je bila ona začetek naše narodne glasbene delavnosti ter nam je s svojo šolo in delom ustvarila konzervatorij in akademijo.

Na predlog Mateja Hubada je odbor Glasbene Matice sklenil in razširil glasbeno šolo v »Prvi konzervatorij v Ljubljani«, ki je začel s svojim delom leta 1919. Z ustanovitvijo konzervatorija si je Glasbena matica naložila polno odgovornost in finančni skrb, saj se je poleg mnogih gojencev, učnih predmetov, pomnožilo tudi število učnih moči, torej so se dvignili tudi izdatki.

Določeni učni prispevki gojencev in prijateljev GM ter njena denarna sredstva niso mogli za trajno odstraniti finančnih skrbi in težav. Treba je bilo, da se konzervatoriju omogoči stalno in nemoteno delo, poleg tega tudi finančni obstoj s tem, da se ta najvišji glasbeni zavod podpravi. Večletnim prošnjam in prizadevanjem je Glasbeni Matici vendarle uspelo, da je leta 1926. prevzela država učne moči na konzervatoriju. Ta državni konzervatorij je imel poleg nižje, srednje in visoke šole še posebne oddelke, kakor dirigentsko šolo, operno šolo ter pedagoško-učiteljski oddelke.

Ko je bil po skupnem naporu vseh domačih glasbeno kulturnih sil ustanovljen državni konzervatorij, ki je kazal postopoma svoje vsestranske uspehe, so se pojavila stremilja po

ustanovitvi najvišjega glasbenega kulturnega zavoda, po Glasbeni akademiji.

Zopet nekaj let dela in posredovanj in 9. avgust 1939 je prinesel uredbo o ustanovitvi Glasbene akademije v Ljubljani. Tako je zrasel naš najvišji glasbeni zavod, Glasbena akademija v Ljubljani.

Med prvimi rednimi profesorji so bili: Julij Beteto, Stanko premrl ter Anton Trost, ki je obenem prvi rektor Glasbene akademije.

Zavod ima dva oddelka: Srednjo glasbeno šolo (SGS) v značaju popolne srednje šole ter akademijo (GA) z značajem visoke šole.

Naloga Glasbene akademije je: izpopolnjevati glasbeno umetnostno literaturo, pripravljati in izobraževati do najvišje stopnje produktivne in reproduktivne umetnike ter glasbene pedagoge.

O naši lesni trgovini

Pri nas je bilo posebno veliko povpraševanja po izgotovljenem blagu

Ljubljana, 11. junija.

»Trgovski list« prinaša v svoji zadnji številki prav zanimiv članek o naši lesni trgovini in njeni normalizaciji.

Na našem lesnem trgu je vladala v začetku l. 1941. zelo čvrsta tendenca. Pomanjkanje vagonov in drugih prevoznih sredstev ter delovnih sil pa je oviralo normalen izvoz lesa. Mnogi podjetniki so morali omejiti svoje obrate, čeprav je bilo povpraševanje po izgotovljenem blagu zelo veliko. Delo v gozdovih se je polagoma popolnoma ustavilo. Trgovina je bila omejena do skrajnosti in izvažal se je samo še les iz starih zalog.

Šele proti koncu lanskega maja so bili prvi znaki resnega zanimanja za našo lesno trgovino. Zaradi obšutnega pomanjkanja izdelanega blaga so se cene dvignile in zaradi dviga prevoznih in producijskih stroškov so rastle kar skokoma. Tudi počasna normalizacija trgovine je bila zaradi tega ovirana. Nato so bili izdani številni ukrepi, da se naša lesna trgovina čim prej uredi.

Glede posameznih vrst lesa navaja poročilo naslednje:

Mehki rezani les

Naša pokrajina je bila še nadalje glavni producent tramo. Izvozilo se je razmeroma znatne količine tramo in tramičev. Cene so bile razmeroma ugodne, a nestalne.

Izdelovali smo največ smrekove in jelove deske, v običajni tombante kakovosti. Cena je bila ugodna, a nestalna. Producijski smo največ 24 mm deske, znatno manj plohov in tanjšega blaga. Zelo je primanjkovalo moralov in polmoralov.

Brusni in jamski les

Povpraševanje po tem lesu je bilo zelo veliko. Do izbruha vojne smo mnogo tega blaga izvažali v Italijo, Nemčijo in Madžarsko. Konjunktura je bila dobra, zlasti za celulozna drva. Domača industrija je porabila tako velike količine, da ni bilo mogoče sproti kriti niti rednih dobav.

Bukovina

Lani je bilo čedalje večje povpraševanje po boljšem blagu I/II kvalitete in po parjeni bukovini. Ni pa bilo večjih zalog na razpolago. Ne-parjene bukovine je bilo nalozene razmeroma le malo, po preobratu pa smo z lahkoto prodali mnogo tega blaga v običajni monte kakovosti. Posebno po lanskem aprilu je bilo najvišjega povpraševanje po bukovini furnirskih hlodih. Prej smo izvažali tudi hlode s premerom od 30 cm dalje. Da se ne bi izvozilo preveč najlepših hlodov, je oblast odredila, da se smejo izvažati hlodi šele od 40 cm premera dalje. Dosežene cene bi bile še ugodnejše, če ne bi tako zelo narasli producijski in prevozniki stroški.

Hrastovina

Naš hrast je zlasti uporaben za izdelavo frizov, le deloma pa za čevlje in druge specialne mere. Tudi lani smo pretežno izdelovali frize, ki smo jih zlasti izvažali v Nemčijo. Po preobratu je izvoz frizov v Nemčijo popolnoma prenehal, preostali količine pa smo prodali v notranjost države. V bodoče bo na vsa knačin treba prilagoditi izdelavo frizov meram, ki jih zahtevajo italijanski tvornice parketov. Produkcija hrastovih hlodov je bila srednja ljub močnemu povpraševanju. Dosežene cene so bile za prvovrstno blago zelo visoke cene.

Železniški praži

Do izbruha vojne je prevzela vse prage železnice, preostale količine pa so se takoj po preomejanju, za to blago pa bo še mnogo zanimanja in je upati, da bodo tudi cene bolj primerne.

Drva za kurjavo

Po drugih je bilo vedno močno povpraševanje. Vse razpoložljive zaloge so bile takoj razproda-

Naloga Srednje glasbene šole pa je, da razvija umetniški okus in sposobnosti gojencev, da izpopolnjuje njihovo tehnično znanje, jih usposablja za praktično delo v umetniški stroki, za katero so se odločili in jih pripravlja na uspešno polaganje sprejemnega izpita na Glasbeno akademijo.

Srednja glasbena šola ima pet oddelkov: prvi teoretični oddelkec (letos 5 gojencev); drugi oddelkec za solopetje (56 gojencev); tretji oddelkec za klavir in orgle (56 gojencev); četrti oddelkec za orkestralne instrumente kakor so violina, klarinet, fagot, rog, trobenta (63 gojencev); peti dramski oddelkec s 6 gojenci.

Glasbena akademija ima osem oddelkov: za kompozicijo in dirigiranje (50 gojencev), za solopetje, klavir (6 gojencev), violino (3 gojenci), violončelo (1) orgle (1), za dramsko in operno umetnost, ki je letos šele prvo leto (17 gojencev) ter pedagoški oddelkec za glasbene učitelje srednjih šol (15). Prav tako je bil letos ustanovljen tudi višji kitararski tečaj na Glasbeni akademiji.

Naročnikom v Hrvatski državi!

Vsa naročila, vplačila, reklamacije in drugo za naše liste »Slovenec«, »Slovenski dom«, »Domoljub«, »Bogoljub« in »Slovenčevoj knjižnici« za teritorij Hrvatske države pošiljajte na: Press import d. d., Katančičeva ulica 3, Zagreb.

Ljubljana

Koledar

Danes, četrtek 11. junija: Barnaba, ap. Petek, 12. junija: Srce Jezusovo.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marijin trg 5; mr. Kuralt, Gosposvetska c. 10; mr. Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Poročil se je tork dne 9. t. m. v šenpeterski cerkvi v Ljubljani g. inž. Loucar Igor, vodja prehranjevalnega urada v Novem mestu z gđ. Meto Urbanc. Želimo obilo sreče!

Za Bežigradom in v Šiški bo cepljenje zoper davico današnji četrtek in jutrišnji petek tako, da bo cepljenje v šoli za Bežigradom današnji četrtek ob 17, a jutrišnji petek ob 17 v šoli v Spodnji Šiški, za prebivalstvo Spodnje in Zgornje Šiške onkraj kontrolne črte bo pa cepljenje tudi v petek, 12. t. m. ob 17.30 v društveni dvorani v Dravljah. Zadnji dan cepljenja bo sobota, ko bo ob 17 cepljenje v šoli na Barju, prav tako bo pa za središče mesta in za vse zamudnike v soboto, 13. t. m. ob 17 spet v Mestnem domu. Kakor so prvi dnevi pokazali, cenijo starši na periferiji cepljenje proti davici prav tako kot v središču mesta. Vse dni so starši pripeljali k cepljenju toliko otrok, da je mestni fizikat popolnoma zadovoljen, saj je to cepljenje najboljši dokaz velike skrbi staršev za zdravje otrok. Kakor vemo, morajo biti proti davici cepljeni vsi otroci od dopolnjenega poldruga do dopolnjenega desetega leta. Vendar pa samo eno cepljenje ne zadostuje, temveč je vse sedaj cepljene otroke treba cepiti še drugič natanko čez 14 dni. Zato naj starši pazijo, da svoje otroke natanko čez 14 dni ob isti uri pripeljejo cepit na iste kraje kot so bili cepljeni ta teden, ker mestni fizikat vodi za vsak kraj posebno kartoteko. Če bi torej starši k drugemu cepljenju otroke pripeljali na druge kraje, kjer v seznamu prvega cepljenja ni imena tistega otroka, bi nastala zmeda in izguba časa, ker na napačnem kraju ne bi mogli opraviti.

Najzanimivejša slika dobre trnovske in krakovske mladine so gotovo krasno urejeni in zasajeni bregovi Gradaščice in njene okolice. Zares je bilo treba velikega umetnika, da je zapuščen Cerkevno ulico in Gradaščico bilo mogoče spremeniti tako lepo in poetično, da Ljubljanci radi prihajajo tja občudovat ta idilični del Ljubljane, ki tudi pri tujcih vzbuja odkritosrčno pohvalo. Kakor jaslice prijazna okolica Gradaščice bo pa spet v kratkem pustila razdrta in umazana gmajna, da bi se človek zjokal. Pogledite samo vabljivi nasad ob Gradaščici pri mostu nasproti župnišča, pa vam bodo razbite železne klopi, polomljene veje drevev, uničeno okrasno grmičje in samo ena široka drča kot v zrcalu pokazali podvig mladine, obenem pa brezbriznost staršev za otroke. Ali bi Trnovci in Krakovci spet radi gazili po blatu okrog Gradaščice, njeve bregove zasipali s šepinjami in drugo nesnago, da bi Trnovo in Krakovo upravičeno delalo sramoto vsej bli Ljubljani. Zato naj pa matere in očetje ter sosede, ki jim je še kaj do starega trnovskega in krakovskega kredita in ki se ljubijo svoje prijazno Krakovo in vabljivo Trnovo, sami napravijo red ter s odločnostjo pokažejo mladini, s čim se ponašata Krakovo in Trnovo.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Četrtek, 11. junija ob 17.30: Konto X. Red Cetrtek.

Petek, 12. junija: Zaprto.

Sobota, 13. junija ob 17: »Romeo in Julija«. Red A.

Nedelja, 14. junija ob 17.30: »Šola za žene«. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol.

Opera:

Četrtek, 11. junija ob 17: Boccacio. Red A.

Petek 12. junija ob 15: »La Boheme«. Izven. Dijaška predstava. Zelo znižane cene od 12 lir navzdol.

Sobota, 13. junija ob 16.30: »Carmen«. Red B. Gostovanje Elze Karlovčeve.

Nedelja, 14. junija ob 16: »Evgenij Onjegin«. Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol.

EIAR - Radio Ljubljana

Sobota, 13. junija. 7.30 Poročila v slovenščini - 7.45 Operetna glasba - V odmoru (8): Napoved časa - 8.15 Poročila v italijansčini - 12.15 Koncert altistke Bogdane Sturm-Stritarjeve (pri klavirju Marijan Lipovšek) - 12.40 Orkester, vodi dirigent Spaggiari - 13 Napoved časa - Poročila v italijansčini - 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini - 13.20 Lepe pesmi od včeraj in danes - Orkester vodi dirigent Petralia - 14 Poročila v italijansčini - 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec - Operna glasba 14.45 Poročila v slovenščini - 15 Pokrajinski vestnik - 17.10 Nove plošče Cetra - 17.55 Habjan A.: Reševanje utopljenca in obsebanje - predavanje v slovenščini - 19.30 Poročila v slovenščini - 19.45 Koncert terceta Dobršek - 20 Napoved časa - Poročila v italijansčini - 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini - 20.40 Puccini: La Boheme - V odmorih: Predavanje v slovenščini. Zanimivosti v slovenščini. - Po končani operi: Poročila v italijansčini.

V. HEISER

16

Zdravnik gre s križem svet

Sosednji Ifugaoi so imeli ostudno navado, da so karabaoe - svoje domače vole - jedli kar žive: žival so odvezali in ji takoj prerežali kite na nogah, da ni mogla zbežati; potem se je vsakdo lotil za bolosom, filipinskim nožem, in si odrezal kos živega mesa. V nekaj trenutkih je bil karabao zrezan na kose. Pri tem sem često videl, kako je množica od veselja do krvave slasti tako ponorela, da so nože vihteli po zraku in se včasih hudo oklali; včasih pa je kdo tovarišja celo odrezal pret in mnogi zdravniki so po takih besnih poizkuhih imeli dosti posla s šivanjem ran. Pozneje je oblast to šego prepovedala, tako da je poslej prišlo do pravega zakola živali.

Igoroti in Ifugaoi so se morali ponajveč hraniti s »camotes«, domačimi gomoljastimi, in zlasti z rižem. Prvi in drugi so prav marljivo obdelovali zemljo in jo do najvišje mere izkoriščali. Vsako leto so v suhi letni dobi tisoče orolov spremenili v riževne nasade; za to so jim služile izsušene rečne struge, iz katerih so odstranili vse skale in kamenje. Z rokami so nanesli zemljo in postavljali jezove. Ko pa je po žetvi nastopila deževna doba, je poplava razdejala vse pridno delo, tako da so

leto dni kasneje morali vse opravljati znova. Površina rečnih strug pa je bila premajhna za prehrano vsega ljudstva; drugje je bila gruda tudi pičila. V daljavo si videl le grič za gričem, ki so bili sestavljeni iz neenotnih, stalno rušečih se plasti. Vendar pa se je domačinom s čudovito spretnostjo posrečilo, da so vzpetine in viseče slopove preuredili v terase, prinašali tja vodo za namakanje in s pripravnimi zidovi iz skal in ilovice zavarovali riževne nasade pred nevarnostjo, da bi jih odneslo.

Ifugaoi so se izkazali sila večji v gradbeni umetnosti. Medtem ko so bile kočje Igorotov prav za prav le zemeljski usadi, ki so jih obdajali s kupi kamenja in kladam ter pokrivali s travo, so bile hiše Ifugaoijev zgrajene na koleh, ki so s svojimi lesenimi steni, s podom iz desk in s slamo kriticimi strehami izpričale, že kar veljavno gradbeno ročnost. Na vratnih krikih so vrezavali risbe, ki niso bile brez vsake vrednosti; na podpornih stebrih pa si povsod videl obročaste strešice, ki so podganam in drugim škodljivcem branile vstop v stanovanja.

Kure so ponoči spravljali v kletke kakor papige ter jih obešali na tramo-

ve pod kožo. Spodaj pa so rili in iskali ostanke prašiči, najbolj umazani, mršavi in zlakotovani, kar sem jih kdaj videl na svojih potovanjih.

V deželi Igorotov so dekleta in nemotene ženske živele v prostorni hiši, kamor so prihajali mladeniči iz vasi iskati svoje tovarišice za tako imenovani »oolug« ali poskusni zakon. Mnogi teh parov so bili srečni že kar od vsega početka. S poskusnim zakonom sta se hotela samo prepričati, če se dobro skladata in razumeta. Navadno je bila žalostv edini vzrok, da se je taka združitev razšla.

Kolikor sem imel priliko opazovati, sem se prepričal, da imajo Igoroti prirojen čut za pravost. Če je ženska zanosila, sta se v skupnosti živeča zvela. Splavov se niso lotili, tisto pa, ki je splavila, so cenili za lajdro. Igoroti so pravili, da poznajo rastlinski sok, ki lahko pretrga nosečnost v prvih dveh mesecih, a ko smo strup pod nadzorom preskusili, smo ugotovili, da ni uspešen.

Vera v duhove tega plemena je bila prav tako preprosta kakor njihove spolne navade: duh življenja in smrti je bil dobrotljiv Lumavja, ki se je po njihovem prepričanju javljal v obliki prikazni. A stalno so morali tolažiti »anitos« ali duhove, ki so prebivali v sleherni rasti in neživi stvari (v pticah, kačah, drevesih, skalah itd.).

Narodno blago ni bilo bodvepaj bogato. Najbolj znana bajka je bila pravljica o stari ženi, ki je imela dva sinova, a ni bila nikdar zadovoljna z nji-

ma, naj sta delala, kar sta hotela. Prinašala sta ji domov lesa, toda zmeraj je kako sitnarila: zdaj ji je bil preveč svež zdaj presuh in za kazen jima je odtegnila jedi. Dečka sta se čedalje bolj sušila, dokler ni nekega dne eden od njiju splezal na drevo in poklical brata: »Zdaj bom stari preskrbel les, ki jo bo zadovoljil.« in vrgel je bratu najprej eno nogo, potem pa še drugo, nato eno roko, potem pa še drugo, potlej trup in nazadnje glavo. »Nesi vse to stari!« je dejal. Znebil se je vsega svojega telesa in zdaj je »anitos«, duh. In spremenil se je v otčič ter bratu pokazal najbližjo pot do konca.

Za možgane zapadnjaka je ta zgodba v njeni nepopolnosti nekaka suha pravljica brez posebne naučne vsebine. Vendar pa odkriva značilno preprostost neomikancev, ki ne zahtevajo nobenih razlag.

Mnogo bolj nazadnjaški in najtežje dostopni so bili Illogoti, ki so živeli pod mučno mero svojih praznih verstev in hudobne duhove tolažili z obljubljenimi darovi. Bili so majhne rasti in prav številni ter prebivali po gozdovih, kjer so se ponajveč bavili z lovom z lokom in puščicami. Vedno so se bojevali z bolj omikanimi plemeni. Plazili so se vzdolž prometnih steza pa se skrivali za svojimi lesenimi, kakor opeka rdečimi ščiti ter iz zasede planili na sovražnika in ga obglavili.

Bolj ko si pridiral proti severu, bolj si imel občutek, da odgrinjaš zastor preteklosti in da se potapljaš

globlje v zgodovinske čase: vsako nadaljnje plemo je bilo bolj zaostalo in krutost je naraščala na vsak korak.

Majhno plemo Kalingov je imelo mongolsko vnanost in živelo na prostem po pustih hribovskih slopih. Često pa si videl njihova bivaljska, ki so kakor gnezda ždela po drevesih ali pa tudi na stavbnih koleh in bila bolj snažna in pravilneje grajena, kakor kočje Igorotov ali Ifugaoijev, vsa zamazana s pepelom in sajami. Lase so si prav pisano barvali in vanje zatikali šope škrlatastih in rumenkastih peres. Prav tako pisana je bila njihova bojna oprema: imeli so črne ščite, po obliki docela različne od sosedovih, ki so jih imenito zaljšali z rdečo in rumeno ali s črno in belo barvo.

Ko smo se jim privikrali približevali, je neki ameriški orožniški častnik povezal v sveženj vse sulice, ki so jih zmetala vanj, ter jih poslal Kalingom nazaj in jim dal sporočiti, da se tako ne ravna z bodočimi prijatelji. Po letih so ti tetovirani vrage postali prav dobri stražarji, ki so skrbeli za javni red in spoštovanje zakonov.

Ko smo sklenili z njimi prijateljstvo, so Kalingi pokazali otroško radovednost za vse pridobitve novih ved. Neki častnik je pred poglavarjem tega plemena navijal gramofon, ta pa ni hotel verjeti, da pride zvok s plošče, marveč je bil prepričan, da je vsa stvar nadnaravna. Ko smo glasbilo odnesli, je začel kopati po zemlji, da bi poiskal skrito cev, po kateri je zvok prišel iz zemlje.

Andrejčkov
J o ž e:

Zalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

676.

Na Lavrencijevem obrazu je bilo videti, da bi je v prsih hud duševni boj. Potem je s tresočim se glasom vprašal, kako je bilo ime Lavrenciju in njegovi materi.

»Materi je imel Angela, meni je bilo poprej ime Paolo, a v samostanu so me prekrstili v Alfonza,« je odgovoril pater. Lavrenciju so pri teh besedah zaigrale svetle solze v očeh.

677.

Vstal je, razklenil roke ter stopil k menihu, rekoč: »Paolo, Paolo! O, draga žena Angela! Vidva še živi!« Objel je Alfonza in govoril: Moj sin Paolo! Tu te objema tvoj oče. Nesrečni Lavrencij Saturni — sem jaz! Potem mu je zmanjkalo besedi. Oče in sin, ki sta drug o drugem menila, da je mrtev, sta brez glasu uživala veselje nad svidenjem...

678.

V new-yorškem pristanišču si gruča prijateljev v senci jader podaja roke. Morali so se hudo radi imeti, zakaj solze jih oblivajo in ločitev je zelo težka. Še enkrat se poljubijo, častiljiv duhoven jim da blagoslov, potem pa jih čoln odnese na ladjo, ki že čaka odhoda. Topovi zagrmijo, ladja počasi zapušča new-yorško luko...

V »podmorniškem bunkerju« ob atlantski obali

Za eno samo podmorniško »remizo« so porabili šestino tiste količine cementa, ki je bila potrebna za zgraditev vse Siegfriedove črte

Posebni dopisnik turinske »Stampe«, Guido Tonella, ki se je s skupino nemških in italijanskih časnikarjev pred kratkim mudil na ogledu močnih utrd in drugih naprav ob francoski atlantski obali, popisuje podrobno tudi »podmorniške bunkerje«, kakršne je videl v nekem vojnem pristanišču ob Atlantiku. V zanimivem poročilu pripoveduje med drugim:

»Ljudje preteklih časov so smatrali starodavne egiptovske piramide za najmočnejše zgradbe, kar jih je bilo kdaj v človeški zgodovini postavljenih. Mi pa imamo zdaj podmorniške bunkerje.«

Zgradbe, ki jim doslej ni enakih

V primeri z velikanskimi piramidami, ki so jih zgradili pred davnimi tisočletji Egipčani, se zde zgradbe, ki nam jih je razkazal nemški tovariš v vojaškem pristanišču X ob Atlantiku, skoraj nekaj, česar ne bi verjeli, če ne bi videli sami na lastne oči. To so »podmorniški bunkerji«, naprave, ki jim doslej človek še nikdar nikjer ni postavil enakih.

Sicer doslej še ni bilo dovoljeno — nadejamo se, da bodo kmalu — objaviti točnejših številčnih podatkov o razsežnosti »podmorniških bunkerjev«, toda če se pred teboj odpro velikanska vrata teh podmorniških zatočišč in če kar na oko preračunaš ogromne količine gradbene snovi, ki so jo ti »bunkerji« požrli, nič več ne podvomíš, da so to zgradbe, ki jim do zdaj še ni bilo enakih. Nekaj takto ogromnega, orjaškega človeška roka še ni zgradila in se pred »podmorniški bunkerji« lahko skrrijejo po svoji razsežnosti celo starodavne egiptovske piramide. Količine cementa, ki so jih pri graditvi teh edinstvenih gradbenih del porabili, so res naravnost fantastične. Za zgraditev enega samega »podmorniškega bunkerja« — tako nam je razlagal naš vodnik — je bilo treba približno šestino tiste količine cementa, kolikor so ga bili porabili za vso Siegfriedovo utrjeno črto!

Führer je kot arhitekt sam v glavnih potezah naredil načrt

Čeprav so »podmorniški bunkerji« po svoji obsežnosti precej različni — nekateri so bolj preprosti in manjši, v drugih pa je lahko istočasno veliko številnih podmornic — so vendar po svoji zunanji obliki vsi približno enaki. Za oko so to nekaki neizmerni paralelepipedi z velikimi odprtinami. Na morski strani so dobro zavarovani z močnimi ščiti, streha pa je skoraj popolnoma ravna.

»Führer sam je bil tisti — tako so nam povedali — ki je kot nekdanji arhitekt, lastno-ročno v glavnih potezah naredil načrt za te zgradbe.«

Temeljno načelo, ki so se ga graditelji držali, je izraženo v besedah, ki jih tudi pripisujejo Führerju in ki se glase:

»Bolje meter preveč, kot centimeter premalo!«

Z drugimi besedami bi se to reklo, da so računali na vsako teoretično možno nevarnost, ki bi jo predstavljali morebitni sovražniki izum kakšnega boljšega orožja. Zgradili so »bunkerje« za podmornice, kakršnih ne more razbiti nobena dosegljiva bomba in ki naj jih ne bi mogla razdejati niti kakšna dosti hujša »ju-trišnja« sovražnikova bomba, čeprav bi imela v sebi še neprimerno več razstreliva, kot pa ga imajo dozdaj znane najtežje bombe.

Ne samo zavetišče, tudi popravilnica

In kakšni so »podmorniški bunkerji«? Pojem »podmorniška remiza« označuje le del najraznovrstnejših nalog, ki naj jih rešuje ta vrsta bunkerjev. (Tudi z besedo »stranjavica« jih ne bi točno označili, kajti v njih ni kakšne posebne vrste orožja in obrambnih naprav.) Za podmornice, ki odhajajo napadat sovražnikove ladje na širni Atlantik in se morajo po preteku določene dobe spet vrniti, bodisi ker je zmanjkalo goriva ali pa zaradi kakšnih popravil, te vrste bunkerji niso samo varno zavetišče pred sovražnikovim napadom in udobno oporišče, v katerem se podmornica lahko spet založi z vsem potrebnim, pač pa je to tudi delavnica, v kateri lahko podmornico, njene stroje, motorje na bencin ali elektriko ter optične naprave popravijo, naj bodo poškodovane kakor koli.

»Podmorniški bunker« je s svojimi oklepi, ščiti in drugimi napravami tako rekoč čisto

samostojna naprava

V njej lahko poteka delo brez prestanka dan in noč, neglede na to, kaj se dogaja kje zunaj. Sovražnik lahko še tako obmetava z bombami silni oklep podmorniškega bunkerja kolikor časa hoče, vendar ne bi mogel ustaviti dela, ki poteka v notranjosti teh obmorskih utrd. Podmornica, ki je prišla s svoje dolge poti, na kateri je morda dosegla velike uspehe, spet

nazaj v »remizo«, se tu lahko znova založi z vsemi potrebščinami, s svežo vodo, z nafto, s stisnjenim zrakom, z oljem in z električno energijo, ki je potrebna za ves »jekleni organizem«. Če okoliščine zahtevajo, se delavci-specialisti lahko trikrat v 24 urah menjajo pri delu, ne da bi tedaj, ko so prosti, zapuščali to svojo delavnico-utrdbo.

Ko smo obiskali največji »podmorniški bunker«, kar jih je zgrajenih v oporišču X, smo se tako rekoč znašli

v kraljestvu pravljic

Še enkrat moramo prositi bravce, naj oprostijo, če se ne moremo spuščati v popisovanje vseh mogočih podrobnosti. Povem naj le to, da sem imel pri tej priliki možnost videti na lastne oči, s kako budnim očesom pazijo celo v notranjosti teh bunkerjev, da ne bi prišel tja kak tujec in si ogledal naprave in podmornice, ki so za Os in njeno vojskovanje tako zelo dragocene.

Vedno je kdo na podmornici

Sredi mostiča, po katerem se pride na gornji krov, nas je ustavil mornar, oborožen z avtomatično pištolo. Vsi smo morali, tudi naš vodnik, pokazati dovoljenje, da smemo iti na krov. Na straži je bil eden od posadke. Tudi takrat, kadar je v bunkerju čas oddiha, podmornica ni nikdar povsem zapuščena. Vedno je kdo od posadke na njej. Počitnice in življenja na suhem med osvežujočim zelenjem se prav gotovo vsi mornarji zelo vesele, vendar pa ti ljudje, ki so tako rekoč tudi sami postali kakor bi bili iz železa, nikdar ne pozabijo na svojo podmornico. Vedno je kdo na podmornici, bodisi od strojnikov ali od straže.

Ker so vse naprave v teh podmorniških bunkerjih tako silno izpopolnjene in pri njih niso graditelji pozabili prav na nobeno stvar, vsaj važnejše ne, res ni čudno, če podmornica, ki se je komaj pred nekaj dnevi vrnila v svoje oporišče, po kratkem »oddihu« in potem, ko se je založila z vsem potrebnim in je bila morda celo popravljena, spet lahko odrine ven na široko morje na prežo. Med tem kratkim odmorom pa se posadka tudi lahko odpočije. — Vsaka posamezna podmornica tako lahko neprenehoma dela in stori, kar le more.

Ko človek gleda te orjaške naprave, se pač prepriča, kako pomembne so za sedanje vojskovanje. Tedaj tudi naravnost ostrmi nad učinkovitostjo, s katero je nemška obramba ob času graditve teh naprav znala zavrniti vsak sovražnikov napad s svojim lovskim letalstvom, protiletalskimi topovi, balonskimi zaporami, kakor tudi z oglednimi ladjami, ki patrolirajo ob vsej atlantski obali.

Novo presenečenje

Pravkar opisane naprave dokazujejo, da je Nemčija v sedanji vojni prišla na dan z velikimi presenečenji. V razmeroma kratkem času je zgradila neverjetne stvari, kakor to kažejo tudi »podmorniški bunkerji«. Potrebnovala je dosti manj kot eno leto, da je zgradila kolose, ki smo jih obiskali v X, še mnogo prej pa je dogradila podobne naprave v Y, kjer je lahko izkoristila trdno naravno oporišče za temelje novih zgradb. Ko je sovražnik zvedel, da grade Nemci na gotovih mestih ob francoski atlantski obali nova oporišča za svoje podmornice, ki bodo odhajale na Atlantik, so bili »podmorniški bunkerji« kakor po kakšnih čarovnijah že dograjani.

Vsa ta dela je opravila nemška gradbena organizacija »Todt«, pri čemer so v veliki meri

pomagali tudi francoski delavci

Delo seveda tudi zdaj še ne počiva, ventar je zdaj vsak nasprotnikov nastop proti temu že prepozen.

Strahotna, nedostopna oporišča za napa-dalne nastope pomenijo nekaj mejnik za vojskovanje ob atlantskem bojišču. Tudi če bi Angleži poskušali izvesti vdor na zasedeno ozemlje, kot so to storili pri Saint Nazaireju, ali če bi skušali položiti mine pred betonska pristanišča, bi vendar morali misliti na vse zadnje le na svojo lastno obrambo.

4000 strahov na Švedskem

Švedska, kjer je vse polno gradov, je med drugim tudi dežela neštetihi prikazni. Nekdo piše v švedskem časopisu »Nya Dagligt Allehandat« o teh strahovih in računa, da jih je kakih 4000. Nekako polovica se jih pojavlja po hišah in gradovih švedskih plemičev. V vsakem teh številnih švedskih gradov nastopa čisto drugače prikazen. Kraljevi grad obiskuje neka skrivnostna bela ženka. Drugih 2000 strahov oziroma prikazni pa je bolj »preprosti« in ne zahajajo v plemiške kroge. Te se zadovoljujejo z bobnanjem po sipah na oknih raznih hotelov, ali kje zunaj na pristavah, torej po kmečkih hišah, kjer — tako pravijo — včasih premečejo vse pohištvo, kakor bi bili v hiši kakšni tatovi.

Roža »klepetulja«

V Južni Ameriki rase roža, ki ji tamkajšnji domačini pravijo »klepetulja«, ker se nepretrgoma oglašja z nekim čudnim, človeškemu podobnim glasom. Te glasove povzročajo listi, ki ob vsakem vetru zatrepetajo in udarjajo drug ob drugega. Zadoštuje rahla sapica, in že začne ta edinstvena roža »klepetati«.

Sveta pomorska križarjenja

Njihove črte so kakor soglašale z morjem, visoki prednji deli so bili izoblikovani v kačje glave in so rezali valove kakor nabrušen meč, krme pa so se v elegantnih krivinah dvigale nad vodo. Poslušajte, »Sago« o Mialih!

»Na ladjah se je dotikal ščit štita. Tam na poveljniški ladji je stal blizu jambora med prvimi ščitonosi mož. Imel je plave lase, nosil je suknjo iz svile in pozlačen šlem. V roki je držal pozlačeno sulico.«

Bila je to skandinavski ladja — drakkar. S takimi ladjami so pluli Vikingi, kralji morja. Imenovali so jih tudi Northmeni ali Normandi.

Prišli so iz ledenih krajev na suho, a trdo zemljo. Bili so to utrjeni, mišičasti, okosteneli ljudje. Tam onstran Oceana so iskali milejše in bogatejše dežele. Ustavljalo jih ni nič, saj so imeli v sebi moč, krutost, neukrotljivost. Ko so odhajali iz dežela, ki jih danes imenujemo Norveška in Danska, so kruto rušili in klali. Po velikih jezerih in rekah so prodirali proti vzhodu, jugu in zahodu — proti morju. Njihove ladje so plule po morju kakor jate rdečih ptic. V VIII. stoletju so dosegli otok Man, Hebride, Orkade, Shetlandsko otočje in pa otočje Faroev. V IX. stoletju so dosegli Island in ga zasedli. L. 877 je spoznal Ulfsson vzhodno obalo dežele, ki jo je imenoval Zelena zemlja — Greenland. Proti koncu X. stoletja je prišel Erik Rdeči do skrajne južne točke Greenlanda, do znanega rta Farewell. Mudil se je tudi v Erikovem fjordu, ki ga danes imenujemo Davisova ožina; odtod je šel raziskovat vzhodno obalo otoka.

Njegov sin je bil Leif Srečni. Ko je plul iz Norveške proti Groenlandu, je zgrešil cilj, pristal je v Vinlandu — deželi vina. Bil je tudi na Hellulandu — kar je nedvomno Nova zemlja — in Marklandu, i je danes Nova Škotska.¹²

Sedem let pozneje je preživel Thorfin tri zime na kanadski zemlji; bilo je to 500 let pred prihodom Kristofa Kolumba v Ameriko.

Kakšne ladje so imeli ti čudoviti mornarji? Na srečo jih poznamo. Velike vikingške poglavarje so pokopavali z njihovimi ladjami. Taka grobišča so našli na Norveškem in sicer v Tuneu, v Gokstadu in v Oseburgu, ki je v fjordu Oslo.

Drakkar, ki so ga izkopali v Oseburgu, je dolg 21,5 m, širok pa je dobrih 5 m in globok 1,75 m. Stene so narejene iz hrastovih plohov, ki so skovani z železnimi zakovnicami, obite pa so s krpmi iz kitove kože. Na edinem jamboru je viselo štiriglatlo jadro. Veslalo je trideset veslačev, peknajst na vsaki strani. Dolgo veslo na koncu desne strani ladje je služilo za krmarjenje. Prav gotovo so ti kralji morja na takih približno trideset-tonskih ladjah pluli preko Atlantskega morja.

Bila so to čudovita, a tudi bojna križarjenja. Tudi Francijo so v IX. stoletju napadli divji Normani. Prišli so po Loire in Seine, plenili po pokrajinah Ile de France in Champagni, dvakrat so celo napadli Pariz. Na francoski zemlji so se celo ukoreninili. L. 912 je pri Saint Clair sur Epetu podelil kralj Karel Preprosti Vikingu Rollonu vso Neustrio, ki jo je ta silno dobro vladal. Poleg tega so tudi veliki vojskovodje Normandije ostali pri Francozih zato, da bi jih branili pred roparji svojega rodu.

Normandske obale so postale pomorske dežele, prav tako kot so bile že od pamtiveka bretonska in baskovska. Na žalost nimamo poročil o križarjenjih Normanov v srednjem veku. Toda dovolj smo že spoznali te ljudi in lahko si mislimo, da niso pluli samo ob obalah svoje dežele.

Evropa je začela tedaj občevati z daljnimi deželami. Benečan Marko Polo je po suhozemski poti prišel na skrajni vzhod. Tam je živel od leta 1271 do leta 1293; bil je v službi mongolskega kana. Obiskal je takrat Tartarijo, Kitajsko, Indokino in Japonsko. Genovčani pa so medtem iskali okoli Afrike poti v Indijo. Že Ptolemej je menil, da je tako objadranje mogoče in on je bil že v XIII. stoletju najvišja oblast v zemljepisni. Preračunal je zemljepisno dolžino počenši pri otoku iz otočja Sreče — Kanarskem otočju, ki ga je že Hannon naselil.

L. 1312 je Genovčan Lanzaroto Malocello, ki je iskal že skoraj pozabljene otoke, dosegel otok, ki ga je imenoval Lanzarote in ostal tam dvajset let. Drugi Italijani, ki so bili v službi Portugalcev, so prav tako pluli na to Kanarsko otočje in od tam prinašali zelo zanimiv plen. Nekdo se pripeljal celo štiri domačine. Neki letopisec tedanje dobe piše: »Devet ali deset otokov je naseljenih z ljudmi, ki niso niti kristjani niti Saraceni in žive goli kakor živali. Kruh pečejo iz žita, ki raste divje in ga tro s kamenjem. Ne poznajo železa in nimajo niti nožev; kamenje je njihovo edino orožje. Na otočju raste 150 čevljev visoko drevje.«

Ti goli ljudje so zadnji potomci guajanskega rodu, v kameni dobi pregnanega iz Afrike. To guajansko ljudstvo je prav tako kakor Egipčani mazililo svoje mrtve; v votlinah otočja so namreč našli številne mumije.

V začetku XV. stoletja sta Poiteviu Gadifer iz Sallea in Normandijec Jean de Béthencourt, ki se mu je v žilah pretakala pustolovska kri, prodala svoja posestva, da bi odplula na Kanarske otoke. Vkrčala sta se v Harleuru na nek »Prekomornik«. S seboj sta peljala 80 prostovoljcev, njihove žene in sve, kar je bilo potrebno za naselitev. Kljub uporu tovarišev in sto drugim neprijetnim dogodivščinam so se naselili na Lanzarotu in na Železnem otoku. Trgovali so s pridelki velikih Kanarskih otokov in organizirali s Španijo trgovino s sužnji. Svoje kratkotrajno zavzetje so prepustili Kastilcem.

¹¹ Sago — so stare skandinavske pripovedi.

¹² Nova Škotska — je kanadska pokrajina.